

TÜRÜK

Uluslararası Dil, Edebiyat
ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

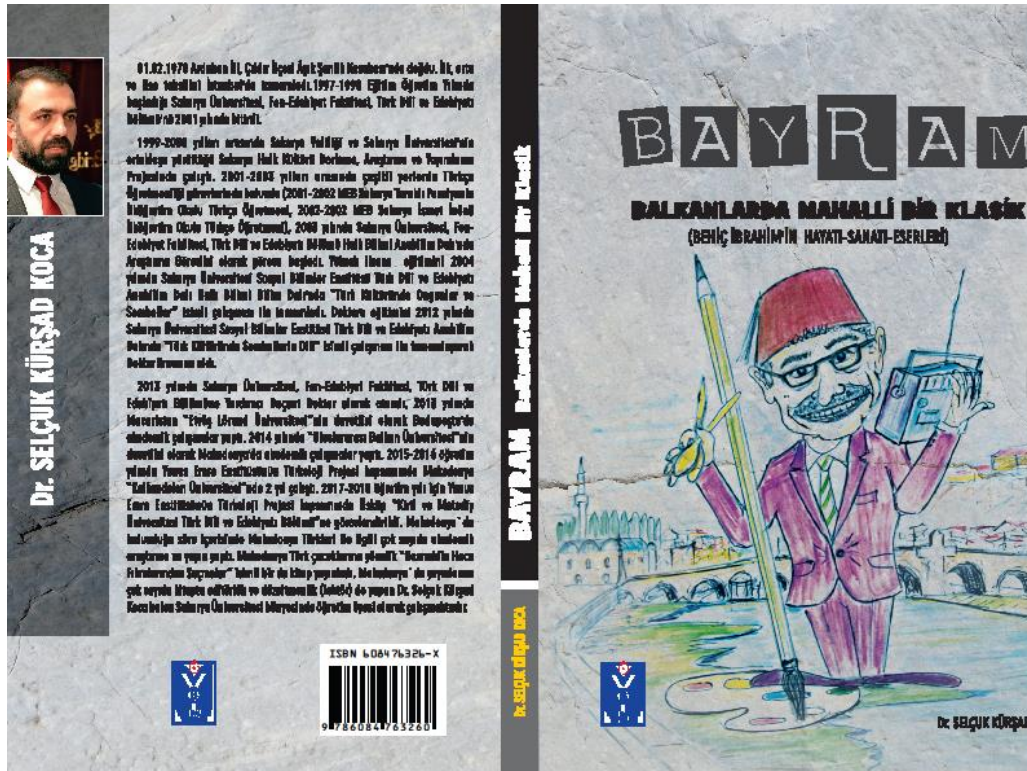
2018, Yıl:6, Sayı:14

Geliş Tarihi:01.09.2018

Kabul Tarihi:25.09.2018

Sayfa: 268-271

ISSN: 2147-8872

Selçuk Kürşad Koca, “BAYRAM BALKANLARDA MAHALLİ BİR KLASİK (Behiç İbrahim’in Hayatı-Sanatı-Eserleri)”, Üsküp, Yeni Balkan Yayınevi, 2017, ISBN 608-4763-26-X, 117 Sayfa

Serdar Uğurlu*

Giriş

Selçuk Kürşad Koca'nın “*Bayram Balkanlarda Mahalli Bir Klasik (Behiç İbrahim'in Hayatı-Sanatı-Eserleri)*”, isimli kitabı Makedonya'nın Üsküp şehrinde Yeni Balkan Yayınevi tarafından 2017 yılında yayınlanmıştır. Sakarya Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi olan yazarımız bu çalışması ile Balkanlarda kırk yılı aşkın bir süredir modern bir meddah olarak toplumu eğlendiren ve kendi başına bir fıkra tipi olan

- Dr. Öğretim Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi, <https://orcid.org/0000-0002-1714-4858>, sugurlu@ibu.edu.tr

“Bayram Abi” tipini Türk mahalli fıkra tipleri arasına kazandırmış önemli birisi olan ve Üsküp doğumlu Behiç İbrahim’in hayatını ve sanatını ele almıştır. Bu çalışma Balkan mizahı adına da ilk kitap çalışması niteliğini de taşımaktadır.

Yazarımız kitabın “Sözbaşı”nda Balkan Türk edebiyatının mizah alanında önemli bir ismi olan Behiç İbrahim bu güne kadar ciddi bir çalışmaya konu olmayışından bahsetmektedir. Kitaba konu olan Behiç İbrahim’in sadece mizahi yöne sahip olmadığını birçok alan ile de ilgilenen çok yönlü birisi olduğundan bahsetmektedir. Sanatsal yönü ile özeldde Makedonya Türk edebiyatına ve sanatına; genelde ise Balkan ve Türk Dünyası edebiyatı ve sanatına katkısı olduğundan bahsetmektedir. Yerel bir fıkra ana tipine ve yardımcı tiplere de hayat verdiğinden de bahseder. Bunu şu şekilde ifade etmektedir “Kırk yılı aşkın bir süredir sahnelerde olan İbrahim, Balkan mizah kültürüne yeni tipler de katmıştır. **Bayram** tiplemesi ile ün yapan İbrahim, bu tipin yanına birçok yardımcı tip de eklemiştir. Bu tiplerin en meşhuru **Cemile** tipidir.”

Kitabın ön kapağında kitaba konu olan Behiç İbrahim’in kendi kaleminden kendisini anlattığı bir çizim bulunmaktadır. Orijinal bir kapak olduğunu söyleyebiliriz. Kitap, Giriş; Behiç İbrahim’in Hayatı, Sanatı, Eserleri; Behiç İbrahim İle Mülakatlar; Behiç İbrahim İçin Ne Dediler; Behiç İbrahim’in Ailesi Hakkında Yazılanlar şeklinde dört ana başlık altında toplanmıştır.

Behiç İbrahim 14 Eylül 1954 yılında eski Üsküp’te dünyaya gelmiştir. Babası Burhaneddin, Progres fabrikasında bir stilist olarak çalışıyordu. Sanatkâr birisi olarak çok iyi çizimleri vardı. Hanımı Hacı Kıymet ile de orada tanışır ve 1953 yılında evlenirler. O dönemler Makedonya’da daha önce yaşanan Yücelciler davasının etkileri ve serbest göçe izin verilmesi sebebiyle, sürekli kan kaybeden bir nüfus vardı ve Behiç İbrahim’in dayı tarafları da 1954 tarihinde Türkiye’ye göç edenlerdendi. Baba tarafından da bu göç dalgasına kapılanlar olur ve bir amcası ile bir halası da göç eder. Ülkede bu olumsuzluklar olurken aileler çocukları için daha bir korumacı olur ve Behiç İbrahim, bütün çocukluğunu Gazi Baba mahallesinde Rufai Tekkesi ile Tefeyyüz İlköğretim Okulu arasındaki avlulu bir evde geçirir. Hafız bir aileden gelen ve bir hafız torunu olan İbrahim’in dedesi Hafız Ali’dir. Babasının amcası Hafız İrfan ve en küçük amcası Hafız Sali’de tanınan hafızlardandır. Amcası Hafız Sali Balkan Türkleri ve özellikle de Makedonya Türkleri için bir sembol olan ve bir zamanlar Üsküp’te Fatih Sultan Mehmet Köprüsünün (Taş köprü) yanı başında bulunan “Burmali Camisi”nde müezzinlik de yapmıştır.

İlkokulu Türkçe okuyan Behiç İbrahim Vu Karaçiç okulunda birinci sınıfa başlar. 1963 depreminde okulları yıkılınca çeşitli okullarda geçici olarak eğitim görür son olarak Tefeyyüz İlköğretim Okulundan 1969 da mezun olur. Sanat lisesine gitmek istese de orası zenginlerin gittiği okul olduğu için buna öğretmenleri izin vermez ve Ticaret Lisesine kayıt olur. Ticaret lisesinde kendisine uygun bir bölüm olarak gördüğü dekoratörlük bölümünü okur ve 1972 yılında mezun olur. Okuduğu sürece dekoratörlük de yapar ve aranan dekoratörlerden olur. Okul sonrası staj için gittiği Modest Tekstil’de işe başlar. Çalıştığı firmanın Kosova, Sırbistan, Mitroviç gibi yerlerde dükkânları vardı ve bu dükkânların vitrinlerini de düzenliyordur. Daha sonra Modest Tekstilin aracılığıyla çeşitli yarışmalara katılır “Bilyana En Güzel Vitrin Ödülü”,

“Eylül Ekim Ticaret Günleri En İyi Vitrin Ödülü” gibi ödüller de alır. 1975 yılında Adriyatik’te bulunan Lastovo adasına askerlik görevi için gider. Askerlikte de mizahi yönünü sergiler ve sahne alır.

Behiç İbrahim, Yaşadığı yerin de etkisi ile Türk kültürü ile yoğurulan bir çocukluk dönemi geçirmiştir. Mizaha olan yatkınlığı çocukluğundan beri var olan Behiç İbrahim bu durumu “Benim yüzüm küçükken örtülmemiş herhalde o yüzden böyleyim.” diyerek açıklamaktadır. Çocukluğunda başlayan mizah ve sanata düşkünlüğü hayatının her alanını etkilemiş ve ona yön vermiştir. Bireysel olarak uğraştığı ve sadece yakın çevresi tarafından bilinen mizahi yönü 1972 yılında Üsküp Yeni Yol Derneği ile tanışınca farklı bir boyut kazanmıştır. Balkanlarda mizah denince akla Nasreddin Hoca ve Hacivat Karagöz gelmektedir. Üsküp Yeni Yol Derneğinde Karagöz-Hacivat gösterilerine oyuncu olarak katılan İbrahim, hazır metinler üzerinden mizah yapmanın doğru olmadığını, doğaçlama oyunlar sergilemek istediğini yöneticilere iletir ve kabul görür. Behiç İbrahim kendisini bu doğaçlama oyunlarında daha iyi gösterir ve bir meddah gibi sahnede doğaçlama oyunlar sergilemeye başlar. Yarattığı bir ana tip olan Bayram ve yardımcı tip Cemile ile çok sevilen ve aranan bir gösteri sanatçısı olur. Bayram tipi Behiç İbrahim isminin önüne geçer. Böylelikle sanatçı kişiliğinin bir yansıması olarak mizahı “modern meddah” alanına da taşır. Onun sahne gösterilerinde bir meddahta bulunması gereken bütün özellikleri görmek mümkündür.

Oluşturduğu bütün güldürü oyunlarını bu tip üzerinden yürüten İbrahim, Üsküp Yeni Yol Derneği ile Makedonya, Kosova, Arnavutluk ve Türkiye’de çok sayıda gösteride yer alır. İbrahim’in tek kişilik gösterisi gittikleri her yerde büyük beğeni toplar. Zaman içerisinde daha çok günlük, sıradan tipleri taklit ve anlık üretime dayalı oyunları onu Makedonya Türk Radyosuna da taşır. 1975-1976 yıllarında askerde olduğu için Yeni Yol Derneği ile çalışmalarına ara vermek zorunda kalır. Askerlik sonrasında bir süre daha Yeni Yol Derneği ile çalışır.

1977 yılında Nurten Hanımla evlenir. Bu evlilikten üç kız bir erkek dört çocuk dünyaya gelir. Nejla ev hanımıdır, Ayla sınıf öğretmeni olarak çalışmaktadır, Bilnur anaokulu öğretmenidir, Burhanettin ise baba mesleğini okullu olarak güzel sanatlar tiyatro bölümünü bitirerek devam ettirmektedir.

1990 yılında çalıştığı iş yeri kapanınca o dönem Üsküp Türk Radyosu müdürü Emine Ademi’nin desteği ile radyoda programlar yapmaya başlar ve Bayram karakteri radyo ile tanışır. Radyo ile beraber daha geniş kitlelere ulaşır ve dinleyiciler Bayram ile Cemile’nin yollarını radyo frekanslarının ulaştığı her yerde bekler. Çeşitli zorluklar yaşamakla beraber günümüze kadar radyo programlarını devam ettirir.

Behiç İbrahim resim sanatıyla da uğraşmakta ve bu sanatı iki kolda devam ettirmektedir. İlki yağlıboya tablosu, diğeri de kiremit üstüne resim şeklindedir. Her iki alanda da başarılı bir ressamdır. Kiremit üstüne resim sanatında Makedonya’da tek ressam olması da önemlidir. Kiremit üstü resim sanatında bir Türk olarak öncülük etmesi, Makedonya Türk toplumu adında da gurur vesilesi olmuştur. Kiremit üstü resimleri de tabloları gibi özlenen Üsküp manzaralarını sanatseverlere ulaştırmaktadır.

Resim yeteneği onu yıllardır gazetelerde karikatür çizerliği yapmaya da itmiştir. Karikatürlerinde dönemin eleştirel yönleri dile getirilmiştir. Çizimlerinin başkahramanları yine Bayram ve Cemile tipleridir. Çizimleri kronolojik olarak incelendiği zaman Makedonya'da yaşanan çok sayıda sosyal olayı takip etmek mümkündür.

Sanat hayatında 41,5. (Maşallah) yıla giren Behiç İbrahim'in, büyük bir medeniyetin yapıları arasında yetişen hem ailesinin desteği hem mizacının da uygunluğu ile fıkra üreticisi, modern meddahlık, karikatürlük, yağlıboya çalışmaları ve kiremit üzeri resim çalışması gibi sanatın birçok kolunda başarılı çalışmalara imza attığı bu eserde görölmektedir.

Kitabın son bölümünde ve arka kapakta Behiç İbrahim'in hayatına dair çeşitli fotoğraflar da bulunmaktadır.